

Na slovenskem delu bojišča soške fronte je okrog 50 vojaških pokopališč. Na sliki je pokopališče v Solkanu. / Foto: Jošt Gantar/Fundacija Poti miru v Posočju

Po sledih usode fantov s soške fronte

Potomci padlih vojakov na soški fronti lahko v spletni bazi najdejo podatek, kje so pokopani njihovi predniki

Nataša Bucik Ozebek

Fundacija Poti miru v Posočju v zadnjih letih ureja podatke o umrlih vojaki na soški fronti. S pomočjo zbirke Najdi svoj grob lahko potomci padlih na spletu poiščejo, kje je vojna za vedno ustavila pot njihovega dedka, pradedka, daljnega strica ali drugega sorodnika. »Vsi ti ljudje so tu med nami, po naključju so ostali tu in bodo za vedno ostali del našega prostora. Edina stvar, ki jim jo za zdaj lahko omogočimo, je, da jim v digitalni obliki damo ime in priimek,« je prepričan zgodovinar fundacije **Mihael Uršič**, ki se zadnja leta ukvarja z mukotrpnim urejanjem baz podatkov. Zanimanje zanje je veliko, vsako leto v fundaciji prejmejo od 50 do 60 prošelj potomcev, ki želijo izvedeti, kje so pokopani njihovi predniki in v kakšnih okoliščinah so umrli. Včasih jim lahko postrežejo z natančno lokacijo groba, včasih samo z vrsto na pokopališču, za marsikaterega padlega pa se podatek ni več ohranil ali celo ni bil nikdar zabeležen. Zelo malo posmrtnih ostankov padlih vojakov so njihovi svojci prepeljali domov.

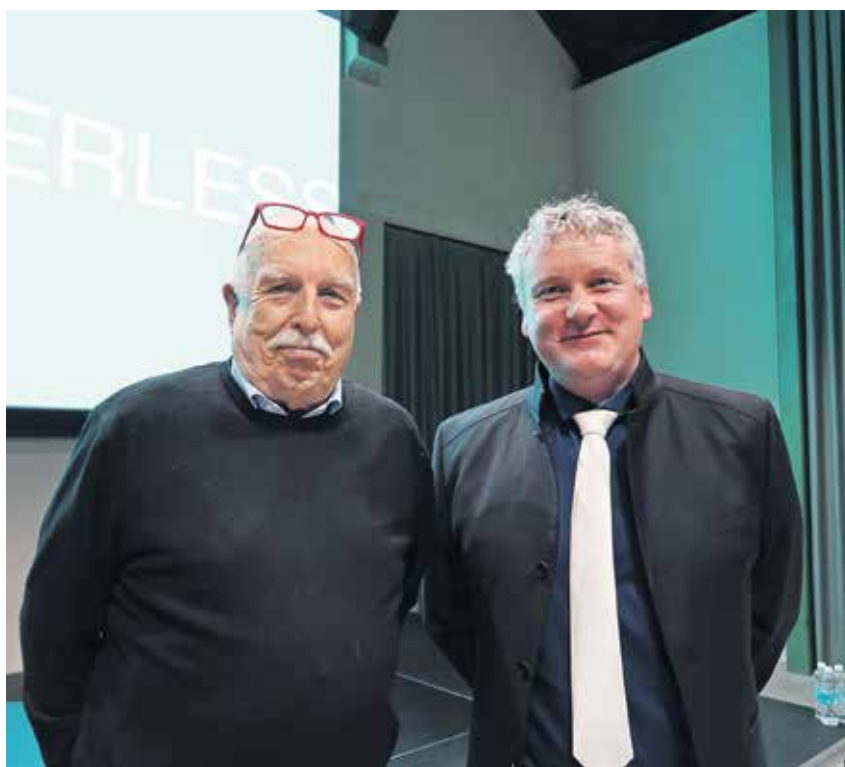
Med prvo svetovno vojno je na soški fronti padlo okrog 300.000 vojakov. V prvih bojnih linijah so jih pokopavali tam, kjer je bilo mogoče, tudi sredi skalovja visoko v gorah in na najbolj nemogočih mestih. V zaledju so pokopališča nastajala ob vojaških bolnišnicah, na zaplatah zemlje. Uršič oriše, da je na slovenskem delu bojišča okrog 50 vojaških pokopališč

prve svetovne vojne, zelo verjetno tudi kakšno, za katero še ne vemo povsem natančno. »Med raziskovanjem sem našel še tri potencialne lokacije, kjer bi lahko bila vojaška pokopališča, in se z ministrstvom za obrambo poskusil dogovoriti, da bi to raziskali. Lastniki teh zemljišč se strinjajo z raziskavami, zdaj pa čakamo na razplet, kje in v kakšnem obsegu se bomo lahko lotili dela,« razkrije.

Težka pot do natančnih podatkov

Mnoga pokopališča so bila po vojni prekopana, žrtve pa prenesene v skupne kostnice. V hudem pomanjkanju in lakoti so vrtače in redke zaplate zemlje, ki so med vojno služile za pokopališča, postale njihove domačine. Danes približno polovico vojaških pokopališč zarašča trava, nekatera grmovje, marsikatero je že izginilo iz spomina ljudi, Uršič pa postreže tudi z zgodbo, kako so obzidje enega od pokopališč po drugi svetovni vojni uporabili za gradnjo zadržnega doma. »Najtežje obdobje za ta pokopališča je bilo obdobje po drugi svetovni vojni,« priklama zgodovinar.

Vse to in še druge zgodovinske okoliščine danes botrujejo temu, da imajo zgodovinarji izjemno težko delo, ko želijo natančno določiti grob posameznega vojaka. Odtlej je minilo sto let, podatki v arhivih so pogosto nepopolni. V Posočju te podatke zbirajo že več kot četrto stoletje. Uršič je podatke iskal od Dunaja, kjer hranijo 62 skat dokumentov o vojaških pokopališčih, do Rima, kjer so podatki za slovenske raziskovalce še težko dostopni. Zelo veliko jih je našel v čeških

Igor Dolenc in Mihael Uršič, raziskovalca vojaških pokopališč na bojiščih soške fronte / Foto: Nataša Bucik Ozebek

Najdi svoj grob

Grob vojakov, ki so med prvo svetovno vojno umrli na bojiščih Soške fronte, je mogoče najti v bazi padlih, ki je dostopna na spletni strani Fundacije Poti miru v Posočju. Ob imenu in priimku vojaka se izpišejo tudi podatki, kateremu polku je služil, kje in kdaj je bil rojen, kakšen čin je imel, kdaj in kje je bil pokopan in kje je pokopan danes. Veliko grobov je bilo namreč po vojni prekopanih in združenih v večja pokopališča ali kostnice. Tam kjer obstaja, je podatkom priložena skica pokopališča. Podatke lahko iščemo tudi s pomočjo zemljevida. Za zdaj so vanj vneseni podatki za 15 vojaških pokopališč.

arhivih. »Težava je, ker podatki o pokopanih niso popolni, pogosto manjkata letnica in kraj rojstva vojaka. Pogosto so bili v evidence zapisani popačeni priimki. Ko se najde pet ali več vojakov z istim imenom in priimkom, je težko reči kar koli določljivega. Zato sem si pri izpopolnjevanju seznama pomagal s kombiniranjem, križanjem in preverjanjem podatkov iz več baz, od polkovnih mrliških knjig do polkovnih zgodovin, redkih skic pokopališč ...« našteva sogovornik in potrdi, da je v delo zgodovinarjev veliko revolucijo prinesla digitalizacija. Vse več arhivov namreč objavlja stare dokumente na spletu in raziskovalcem odkriva nove dimenzije in informacije. Trenutno je v bazi padlih vojakov vnesenih 15 vojaških pokopališč. Vojaka lahko najdemo po imenu in priimku, polku, kraju smrti, še najlažje pa po kraju rojstva.

Po sto letih s starih map obrisali prah

Podobnega dela se je na italijanskem delu Krasa lotil **Igor Dolenc**. »Nisem zgodovinar in danes še sam ne razumem, zakaj se nisem v mladosti odločil za to smer,« smeje se priklama in pove, da se je raziskovanja padlih vojakov lotil po čistem naključju leta 2014 ob stoletnici 1. svetovne vojne. »Takratna želja politike je bila, da se nekako poklonimo padlim vojakom, in dodeljena mi je bila naloga, da jim postavimo nekakšen virtualni grob. Potem pa me je to raziskovanje popolnoma zasvojilo.« Do danes je podatke o mestu zadnjega počitka zbral za več kot 10.200 padlih vojakov na tržaškem Krasu. Bil je prvi, ki je po sto letih odpiral arhivsko gradivo pokopališč v tržaški občini in z njih brisal prah. »Obiskal sem številne arhive, od občinskih, državnih do župnijskih. Prava zakladnica je bil arhiv tržaškega katoliškega pokopališča pri Sveti Ani in dnevnik češkega vojaškega kurata, ki je vsak dan v svoj dnevnik zapisal imena tistih, ki jih je pokopal,« pripoveduje. Tudi sam si je veliko pomagal s spletnimi viri podatkov.

Ko pregleduje stare fotografije nekdanjih vojaških pokopališč prve svetovne vojne, opozori, da so pokopališča, ki jih lahko obiščemo danes, le majhen ostanek simbolne vrednosti. Ob svojem nastanku so bila veliko večja, lokacije pravih grobov pa so marsikje s časom nadomestili simbolni križi ali pomniki, postavljeni v skladne vrste. Podatke, ki jih je zbral, bo zaradi dobrega sodelovanja s Fundacijo Poti miru in Parkom vojaške zgodovine v Pivki predal omenjenima dveh ustanovama.

Prazne krste

Medtem ko je raziskoval, je naletel na zanimive podatke in včasih tudi srhljiva odkritja. Denimo, da je pokopani v resnici živel naprej in se pozneje vrnil domov. In tudi to, da so bili nekateri pokopani štirikrat. »Dogajalo se je, da so preživeli umrlemu soborcu v žep zatakili svoje podatke in nato pobegnili ter se tako rešili. Obveljali so za mrtve, po vojni, ko so se razmere umirile, pa so se vrnili domov. Zaradi zmede so bili podatki o enem umrlem pripisani več žrtvam. Eno odkritje, ki posebej buri mojo domišljijo in raziskovalnega duha, pa je, da so pri prekopu žrtev našli nekaj deset popolnoma praznih krst. Brez vsake trohice sledi človeka. Res me zanima, kam so šli ti ljudje,« se nadeja novih odkritij. Vsekakor je prepričan, da to delo ne bo nikoli končano. »Tudi ko bomo pregledali vse arhive in vse listine, še vedno ne bomo pri koncu. A ne glede na to smo dolžni, da to storimo. Tem ljudem to dolgujemo,« sklene. ■